

præceperit, aliud eras, prohibens etiam quod ante præceperat; sic enim se habet sanandi ejus corporis ratio: ita genus humanum ab Adam usque in finem sæculi, quoad corpus quod corrumpitur, aggravat animam¹, ægrum atque saucium, non debet divinam reprehendere medicinam, si in quibusdam hoc idem, in quibusdam vero aliud prius, aliud posterius, observandum esse præcipit; præsertim quia se aliud præcepturam esse promisit.

XV. Nulla ergo comparatio est, quam Faustus obtendit, ita vobis Paracletum ex Novo Testamento quod credatis elegisse, et quod respuatis demonstravisse, cum ipse Novo Testamento fuerit prophetatus; sicut nobis Christus fecit ex Vetere, quo similiter prophetatus est. Hoc enim aliqua verisimili ratione diceretur, si esset aliquid in Veteris Testamenti libris, quod nos diceremus non recte dictum, non divinitus jussum, non veraciter scriptum. Nihil horum dicimus; sed accipimus omnia, sive quæ observamus, ut recte vivamus; sive quæ non observamus, ut tamen et ipsa tunc in prophetia jussa et observata nunc jam compleri videamus. Deinde Paracletum sicut promissum legimus in iis libris, quorum non omnia vultis accipere; ita et missum legimus in eo libro, quem nominare etiam formidatis. In Actibus quippe Apostolorum, sicut et sæpe et paulo ante commemoravi, apertissime legitur missus die Pentecostes Spiritus sanctus, qui etiam opere manifestavit quis esset². Linguis enim omnibus locuti sunt, qui eum primitus acceperunt: ut hoc etiam signo promitteret in linguis omnibus, hoc est, in omnibus gentibus futuram Ecclesiam, quæ illum sicut Patrem et Filium verissime prædicaret.

XVI. Vos ergo jam dicite, quare non accipiatis omnia ex libris Novi Testamenti, utrum quia non sunt Aposto-

¹ Sap. ix, 15. — ² Act. ii, 4.

lorum Christi, an quia pravi aliquid docuerunt Apostoli Christi? Respondetis, quia non sunt Apostolorum Christi. Nam illa vox altera Paganorum est, qui dicunt Apostolos Christi non recta docuisse. Vos ergo quid dicitis, unde ostenditis Scripturas illas non ab Apostolis ministratas? Respondetis, quia multa sunt in eis et inter se et sibi contraria. Omnino falsissimum est, vos non intelligitis. Nam quidquid tale protulit Faustus, quod vobis ita videretur, ita non esse monstratum est: et quidquid tale a vobis prolatum fuerit, hoc docebimus. Quis autem ferat, lectorem vel auditorem, Scripturam tantæ auctoritatis facilius quam vitium suæ tarditatis, audere culpate? An hoc dicitis vos Paracletum docuisse, Scripturas istas Apostolorum non esse, sed sub eorum nominibus ab aliis esse conscriptas? Hoc saltem docete istum ipsum Paracletum esse, a quo didicistis hæc Apostolorum non esse. An dicitis: Ipsum Christus promisit, et misit? Respondetur vobis: Omnino istum Christus nec promisit, nec misit; et simul ostenditur, quando miserit quem promisit. Quod ergo eum Christus miserit, hoc probate. Unde asseritis personam vestri auctoris, vel potius deceptoris? Respondetis ex Evangelio vos probare. Ex quo Evangelio? Quod non totum accipitis, quod falsatum esse vos dicitis. Quis ergo testem suum prius ipse dicat falsitate esse corruptum, et tunc producat ad testimonium? Si enim quod vultis ei credimus, et quod non vultis ei non credimus, jam non illi, sed vobis credimus. Si autem vobis credere vellemus, testem a vobis non exigemus. Deinde Paracletus Spiritus sanctus sic est promissus, ut diceretur: « Ipse » vos inducet in omnem veritatem¹: » Quomodo vos autem ille inducet in veritatem, qui vos docet Christum esse fallacem? Huc accedit, quia si omnia quæ de promissione

¹ Joan. xvi, 13.

Paracleti in Evangelio leguntur; talia esse demonstraretis, ut non omnino nisi de Manichæo vestro possent intelligi, sicut ostenduntur in Prophetis ea esse dicta de Christo, quæ in alium cadere omnino non possint: tamen cum ea de iis codicibus proferretis, quos dicitis infalsatos, hoc ipsum illic falsum et a corruptoribus majoribus vestris immisum esse diceremus, quod illic de Manichæo sic scriptum legeretis, ut de alio intelligere non possemus: quid faceretis, dicite mihi, nisi clamaretis, nullo modo vos potuisse falsare codices, qui jam in manibus essent omnium Christianorum? Quia mox ut facere cœpissetis, vetustiorum exemplarium veritate convinceremini. Qua igitur causa a vobis corrumpi non possent, hac causa a nemine potuerunt. Quisquis enim hoc primitus ausus esset, multorum codicum vetustiorum collatione confutaretur: maxime, quia non una lingua, sed multis eadem Scriptura contineretur. Nam etiam nunc nonnullæ codicum mendositates, vel de antiquioribus, vel de lingua præcedente emendantur. Ita ergo aut cogimini veraces illos codices confiteri, et continuo evertunt hæresim vestram; aut si fallaces eos dixeritis, eorum auctoritate Paracletum non poteritis asserere, et vos evertitis hæresim vestram.

XVII. Huc accedit, quia ea dicta sunt in promissione Paracleti, ut Manichæum post tam multos annos venientem, ab ista suspitione prorsus excludant. Quia enim post resurrectionem et ascensionem Domini continuo venturus erat Spiritus sanctus, apertissime dictum est a Joanne: « Spiritus enim nondum erat datus, quia Jesus nondum fuerat clarificatus¹. » Si hæc itaque causa erat ut non daretur, quia nondum erat clarificatus Jesus, procul dubio clarificato Jesu, jam causa erat ut statim daretur. Nam et Cataphrygæ se promissum Paracletum suscepisse dixerunt,

¹ Joan. vii, 39.

et hinc a fide catholica deviarunt, conantes prohibere quod Paulus concessit, et damnare secundas nuptias quas ille permisit; sub his verbis insidiantes, quia scriptum est de Paracleto: « Ipse vos inducet in omnem veritatem¹: » quasi videlicet non omnem veritatem Paulus et cæteri Apostoli docuissent, ac locum Cataphrygarum Paracleto reservassent. Ad hoc et illud traxerunt, quod Paulus ait: » Ex parte enim scimus, et ex parte prophetamus; cum » autem venerit quod perfectum est, quod ex parte est » evacuabitur²: » ut scilicet ex parte sciens et prophetans Apostolus dixerit: « Quod vult faciat, non peccat si nu- » bat³: et ideo perfectum Paracleti Phrygiæ hoc eva- » cuaverit. Ad hæc cum eis dictum fuerit, quod sint Eccle- » siæ tanto ante promissæ et toto orbe diffusæ auctoritate damnati; respondent, hinc etiam in se illud esse comple- » tum, quod de Paracleto dictum est, quod mundus eum accipere non potest⁴. Nonne ista sunt, quæ etiam vos dicere soletis: « Ipse vos inducet in omnem veritatem: » et, « Cum venerit quod perfectum est, quod ex parte est eva- » cuabitur: » et, « Mundus eum accipere non potest, » de vestro Manichæo esse prædictum? Et quæ tandem poterit hæresis exoriri sub Paracleti nomine, quæ non hæc omnia verisimiliter sibi audeat coaptare? Numquid enim est hæresis, quæ non veritatem se nominet, et quanto est superior, tanto magis se etiam perfectam nominet veritatem; ut et in omnem veritatem se polliceatur inducere, et doctrinam Apostolorum suo errori contrariam, quasi per illam venerit quod perfectum est, evacuare conetur? Et quoniam tenet Ecclesia, quod vehementius Apostolus commendavit: « Si quis vobis evangelizaverit præter quam » quod accepistis, anathema sit⁵; » cum cœperit aliud

¹ Joan. xvi, 13. — ² 1 Cor. xiii, 9. — ³ 2 Cor. vii, 36. — ⁴ Joan. xiv, 17. — ⁵ Gal. i, 8.

annuntians ab universo orbe anathemari, continuo dicat :
« Hoc est quod scriptum est : Mundus eum accipere non
» potest¹ ? »

XVIII. Unde ergo probare poteritis quod a vobis exi-
gitur, Paracletum esse illum, a quo didicistis quod Evan-
gelica scripta non sunt Apostolorum ? Quandoquidem
etiam nos probamus non esse Paracletum Spiritum sanc-
tum, nisi qui Jesu clarificato mox venit². Ideo enim non-
dum erat datus, quia nondum Jesus fuerat clarificatus³.
Probamus etiam ipsum inducere in omnem veritatem :
quia non intratur in veritatem nisi per charitatem : « Cha-
» ritas autem Dei diffusa est, ait Apostolus, in cordibus
» nostris, per Spiritum sanctum qui datus est nobis⁴. »
Docemus etiam non dixisse Paulum : « Cum venerit quod
» perfectum est, » nisi de perfectione illa, quæ in percep-
tione vitæ æternæ futura est. Hoc enim cum loquere-
tur : « Videmus enim, inquit, nunc per speculum in
» ænigmate, tunc autem facie ad faciem⁵. » Hic certe,
nisi aperte insanire volueritis, fatebimini non vos videre
Deum facie ad faciem. Non ergo ad vos venit illud quod
perfectum est. Hoc enim modo plane quid de hac re sen-
serit, satis Apostolus explicavit : nec futurum est hoc sanc-
tis, nisi cum factum fuerit quod etiam Joannes dicit :
» Filii Dei sumus, et nondum apparuit quid erimus ;
» scimus autem quia cum apparuerit, similes ei erimus,
» quoniam videbimus eum sicuti est⁶ : » tunc introdu-
cente in omnem veritatem Spiritu sancto, cujus nunc
pignus accepimus. Quod autem dictum est : « Mundus
» eum accipere non potest, de iis utique dictum est, qui
» solent in Scripturis mundi nomine appellari, amatores
» mundi, vel impii, vel carnales⁷ : » de qualibus dicit

¹ Joan. xiv, 17. — ² Id. vii, 39. — ³ Id. xvi, 13. — ⁴ Rom. v, 5. —
⁵ 1 Cor. xiii, 10. — ⁶ 1 Joan. iii, 2. — ⁷ Joan. xiv, 17.

Apostolus : « Animalis autem homo non percipit quæ sunt
» Spiritus Dei¹. » De hoc enim mundo esse dicuntur,
quandiu non possunt sapere amplius quam sunt ista cor-
porea, quæ in hoc mundo senserunt : sicut nec vos aliud
sapitis, qui cum lucem istam solis et lunæ miraremini,
taliam vobis omnia divina finxistis, auctore illo vaniloquo,
quem decepti et deceptores Paracletum dicitis. Proinde
nullo modo valentes ostendere, quomodo sit ille Paracle-
tus, non est unde doceatis firmissima aliqua auctoritate
vos comperisse, quemadmodum hæc scripta Evangelica,
ex quibus non omnia vultis accipere, non sint Apostolo-
rum Christi. Restat ergo ut dicatis hoc vos ea ratione
comperisse, quia talia ibi sunt, quæ Christi gloriam de-
colorent : scilicet quia natus ex virgine ibi narratur, quia
circumcisus, quia pro illo oblatum sacrificium quod tunc
offerebatur, quia baptizatus, quia tentatus a diabolo est.

XIX. His autem exceptis, et testimoniis ex Veteri Tes-
tamento quæ illis inserta sunt litteris, cætera vos secun-
dum id quod Faustus loquitur, fatemini accipere, « et
præcipue crucis ejus mysticam fixationem, qua passionis
animæ vestræ vulnera demonstrantur. Deinde, inquit,
præcepta salutaria ejus, et parabolas, cunctumque ser-
monem deificum, qui maxime duarum præferens natura-
rum discretionem, ipsius esse non venit in dubium. »
Videtur ergo id vos agere, ut omnis de medio Scriptura-
rum auferatur auctoritas, et suus cuique animus auctor
sit, quid in quaque Scriptura probet, quid improbet, id
est, ut non auctoritati Scripturarum subjiciatur ad fidem,
sed sibi Scripturas ipse subjiciat : non ut ideo illi placeat
aliquid, quia hoc in sublimi auctoritate scriptum legitur ;
sed ideo recte scriptum videatur, quia hoc illi placuit.
Quo te committis, anima misera, infirma, carnalibus ne-

¹ 1 Cor. ii, 14.

bulis involuta, quo te committis? Remove ergo auctoritatem, videamus: remove auctoritatem, redde rationem. Eo-ne ratio tua perducitur, ut nisi Dei natura violabilis corruptibilisque credatur, exitum theatricum longa illa fabula vestra reperire non possit? Postremo unde scis octo esse terras et decem coelos, quod Atlas mundum ferat, splendentemque suspendat, et innumerabilia talia, unde scis hæc? Plane, inquis, Manichæus me docuit. Sed infelix, credidisti, neque enim vidisti. Si ergo ad millia fabulorum phantasmatum, quibus turpiter gravidata es, te auctoritati ignotissimæ et furiosissimæ subdidisti, ut ideo hæc omnia crederes, quia in illis conscripta sunt libris, quibus miserabili errore credendum esse censuisti, cum tibi nulla demonstrantur; cur non potius Evangelicæ auctoritati, tam fundatæ, tam stabilitæ, tanta gloria diffamatæ, atque ab Apostolorum temporibus usque ad nostra tempora per successiones certissimas commendatæ, non te subdis, ut credas, ut videas, ut discas etiam omnia illa quæ te offendunt, ex vana et perversa opinione te offendere: potiusque esse verum, naturam incommutabilem Dei aliquid mortalis assumpsisse creaturæ, in qua incommutabiliter permanens, non fallaciter, sed veraciter faceret atque pateretur, quidquid eandem creaturam facere ac pati, pro generis humani, unde sumpta erat, salute congrueret, quam violabilem et corruptibilem credere Dei naturam, nec inquinatam atque oppressam totam posse liberari atque purgari, sed æterna globi pœna summa Dei necessitate damnari?

XX. Sed, inquis, propterea credidi quæ non mihi ostendit, quia duas naturas, boni scilicet et mali, mihi in hoc ipso mundo evidenter ostendit. At hoc ipsum est, infelix, unde decepta es: quia sicut in illa Scriptura Evangelica, ita in hoc mundo nihil mali putare potuisti, nisi

quo tuus carnalis sensus offensus est, sicut serpentem, ignem, venenum, et similia; nec aliquid boni, nisi quod eundem tuum carnalem sensum aliqua jucunditate permulsit, sicut saporum jucunditas, et odorum suavitas, et lucis hujus aspectus, et si quid aliud vel auribus, vel oculis tuis, vel naribus, vel palato, vel palpatui similiter forte blanditum est. At si universam creaturam ita prius aspiceres, ut auctori Deo tribueres, quasi legens magnum quemdam librum naturæ rerum; atque ita si quid ibi te offenderet, causam te tanquam hominem latere posse potius crederes, quam in operibus Dei quidquam reprehendere audes; nunquam incidisses in sacrilegas nugas et blasphema figmenta, quibus non intelligens unde sit malum, Deum implere conaris omnibus malis.

XXI. Hic jam si quæritis a nobis, nos unde sciamus Apostolorum esse istas litteras: breviter vobis respondeamus, inde nos scire, unde et vos scitis illas litteras esse Manichæi, quas miserabiliter huic auctoritati præponitis. Si enim et hinc vobis aliquis moveat quæstionem, et scrupulum contradictionis impingat, dicens libros quos profertis Manichæi, non esse Manichæi, quid facturi estis? Nonne potius ejus deliramenta ridebitis, qui contra rem tanta connexionis et successionis serie confirmatam, impudentiam hujus vocis emittat? Sicut ergo certum est illos libros esse Manichæi, et omnino ridendus est, qui ex transverso veniens tanto post natus, litem vobis hujus contradictionis intenderit; ita certum est Manichæum vel Manichæos esse ridendos, aut etiam dolendos, qui tam fundatæ auctoritati, a temporibus Apostolorum usque ad hæc tempora certis successionebus custoditæ atque perductæ, audeant tale aliquid dicere.

XXII. Jam ergo auctoritas Manichæi conferenda est auctoritati Apostolorum. Nam litteras istorum istas esse

tam certum est, quam illas illius. Quis autem Manichæum Apostolis comparat, nisi quisquis se a Christo, qui misit Apostolos, separat? Aut duas naturas sibimet et ex propriis principiis adversas, quis unquam sapuit in verbis Christi, nisi qui non sapit verba Christi? Apostoli ergo tanquam discipuli veritatis, nativitatem Christi prædicant passionemque veracem: Manichæus autem jactat se inducere in omnem veritatem, et vult inducere in talem Christum, in quo ipsius passionis prædicat falsitatem. Isti Christum in carne, quam de Abraham suscepit semine, circumcisum: ille Deum in ipsa sua natura a tenebrarum gente concisum. Isti pro carne Christi infante sacrificium, quod tunc pie fiebat, oblatum: ille non carnis, sed ipsius divinæ substantiæ membrum, omnibus dæmonibus immolandum, naturæ adversæ gentis illatum. Isti Christum exempli præbendi causa baptizatum in Jordane: ille Deum ipsum per se ipsum in tenebrarum contaminatione submersum, nec totum emersurum, sed quod ejus mundari non potuerit æterna damnatione puniendum. Isti carnem Christi a dæmonum duce tentatam; ille partem Dei a dæmonum gente possessam: et isti quidem illam tentatam, ut doceret resistere tentatori; ille illam possessam, ut patri non possit restitui, nec victori. Denique Manichæus ex doctrina dæmoniorum aliud annuntiat, ut quasi eminentior sit: Apostoli vero ex doctrina Christi commendant, ut quisquis aliud annuntiaverit, anathema sit¹.

¹ Gal. I, 8.

LIBER XXXIII.

I. FAUSTUS dixit: « Scriptum est in Evangelio: « Quia » multi venient ab Oriente et Occidente, et recumbent » cum Abraham et Isaac et Jacob in regno cœlorum¹. » Vos ergo quare non accipitis Patriarchas? Absit nos quidem cuiquam invidere mortalium, quem Deus forte miseratione respiciens sua, de perditione unquam reduxerit ad salutem: sed hoc sane nos ejus esse jam clementiæ ponimus qui misertus sit, non illius meriti cujus fuisse negare non possis improbabilem vitam: ac per hoc et Judæorum patres, Abraham scilicet et Isaac et Jacob, si est hoc pro certo de iisdem Christi testimonium quod affertis, quanquam fuerunt ipsi quidem flagitiosissimi, ut fere Moyses indicat eorum pronepos, sive quis alius historiæ hujus conditor est, quæ dicitur Geneseos, qui eorum vitas nobis odio omni fastidioque dignissimas scripsit; sint tamen et ipsi jam in regno cœlorum, sint in loco quem nec crediderant unquam, nec speraverant, ut fere ex eorum liquido libris apparet: dummodo tamen constet, vobis etiam confitentibus, longo intervallo de terra ac pœnali inferorum custodia, ubi se vitæ merita coërcebant, a Christo Domino nostro liberatos, per ejus scilicet mysticam passionem pervenire ad hoc ipsum potuisse, si pervenerunt², quod scriptum de eis est. Neque enim quia et latronem quemdam de cruce liberavit idem noster Dominus, et ipso eadem die secum futurum dixit eum in pa-

¹ Matth. VIII, 11. — ² Forte si pervenerunt quo scriptum, etc.